

Cognitieve communicatie- stoornissen (CCS)

Wat u moet weten

www.nwz.nl

Inhoud

Wat zijn cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?	3
Hoe ontstaan cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?	3
Wat kunt u merken van cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?	4
Hoe kunt u omgaan met CCS?	6
Spontaan herstel	6
Revalidatie	7
Logopedie	7
Tips voor uw gesprekspartners	7
Meer informatie	9
Uw vragen	9

U heeft cognitieve communicatiestoornissen (CCS). In deze folder geven wij u daarover uitleg en tips.

■ **Wat zijn cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?**

Door een hersenbeschadiging verandert er vaak veel. Zo kunnen er cognitieve stoornissen ontstaan. Dit kunnen problemen zijn met:

- aandacht
- tempo van informatieverwerking
- geheugen
- plannen van bijvoorbeeld uw dag of een activiteit

Deze problemen kunnen ervoor zorgen dat u problemen krijgt met:

- het vasthouden van een verhaallijn
- het herkennen van dubbele betekenissen
- het verschil tussen letterlijk en figuurlijke betekenissen
- het maken van oogcontact
- de beurtwisseling in een gesprek

Deze veranderingen merkt u niet altijd op. Dit komt door verminderd inzicht in de nieuwe situatie. Anderen merken de veranderingen wel op, maar kunnen lastig omschrijven wat het is.

Cognitieve communicatiestoornissen zijn in alle situaties merkbaar omdat taal een belangrijk onderdeel is van het dagelijks bestaan.

■ **Hoe ontstaan cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?**

CCS ontstaat door hersenletsel. Dit is meestal een gevolg van:

- een beroerte (CVA)
- hersenontsteking
- een tumor, abces of andere aandoening in de hersenen die ruimte inneemt
- een neurodegeneratieve aandoeningen bij parkinsonisme, ziekte van Parkinson en MS
- een val of een klap op het hoofd (trauma)

Hersenletsel heeft gevolgen die u wel en niet kunt zien.

Voorbeelden van gevolgen die u kunt zien zijn een halfzijdige verlamming, slikproblemen en een ander looppatroon.

Voorbeelden van gevolgen die u niet kunt zien zijn geheugenproblemen of moeite met het plannen en organiseren van de dagelijkse handelingen (cognitieve problemen).

■ Wat kunt u merken van cognitieve communicatiestoornissen (CCS)?

- u vergeet in een gesprek regelmatig waar u het over wilde hebben
- u kunt niet meer lachen om grapjes
- u kijkt de gesprekspartner minder aan dan voorheen
- u merkt wel eens dat u elkaar verkeerd begrijpt (miscommunicatie)
- u heeft vaker discussies
- u begint wel eens te praten als de ander nog aan het vertellen is. Of u laat juist langere stiltes vallen dan gebruikelijk is

De veranderingen gaan vooral over de taalinhoud (verhaallijn vasthouden, betekenissen, letterlijk/figuurlijk en dubbele betekenissen) en het taalgebruik (oogcontact, beurt nemen en context).

1. Uw verhaal kwijtraken

U kunt uw verhaal kwijtraken. Dan valt op dat u in een gesprek van het onderwerp afwijkt, of dat u zelf niet meer weet waar u over spreekt en vastloopt. Ook kan het lastig zijn om het verschil te zien tussen hoofd- en bijzaken. Alles wordt even belangrijk.

2. Non-verbale communicatie

U kunt moeite hebben met het begrijpen en gebruiken van de non-verbale communicatie. Zoals mimiek (gezichtsuitdrukkingen/lichaamstaal), stem/toongebruik (intonatie), het maken van oogcontact, gebaren en emoties. U herkent bijvoorbeeld niet dat een gesprekspartner u niet begrijpt als die u vragend aankijkt.

3. Woordvindingsproblemen

U heeft moeite met het snel en makkelijk vinden van woorden.

4. Het begrijpen en gebruiken van figuurlijke betekenissen

U kunt moeite hebben met begrijpen van gesproken en geschreven taal. Het kan zijn dat de intonatie van een boodschap u ontgaat of dat u een betekenis letterlijk neemt. Zo kunt u grapjes en spreekwoorden niet hebben begrepen.

Bijvoorbeeld de opmerking “Jeetje wat is het warm hier” ziet u dan niet als hint om het raam open te zetten. Of u begrijpt een gezegde niet meer. Bijvoorbeeld: “Ik laat het kaas niet van mijn brood eten.”

5. Beurtnemen

U kunt moeite hebben met beurtwisseling in een gesprek. U praat dan door de gesprekspartner heen of u blijft praten als de ander aan de beurt is. Of u neemt juist een te afwachtende rol aan. Het kan onbeleefd overkomen.

6. Dubbele taken

U kunt moeite hebben met dubbele taken, 2 dingen tegelijk doen lukt niet. Bijvoorbeeld een gesprek voeren tijdens TV kijken.

7. Omschakelen van onderwerp

U kunt blijven hangen in een onderwerp. U bent nog bij een onderwerp, terwijl het gesprek al over iets anders gaat.

8. Rekening houden met gesprekspartner

U kunt moeite hebben om rekening te houden met de voorkennis of interesse van de gesprekspartner. U geeft dan bijvoorbeeld geen uitleg als het gespreksonderwerp de gesprekspartner onbekend is. Of u noemt namen die onbekend zijn bij de gesprekspartner.

9. Het begrijpen en gebruiken van informatie, passend in de context

U kunt moeite hebben met het leggen van logische verbanden of begrijpen van

oorzaak en gevolg in een tekst of gesprek. Bijvoorbeeld: iemand loopt mank en zegt: “Ik heb mijn teen gestoten”. U kunt dan misschien niet begrijpen dat het stoten van de teen de reden is voor het moeilijke lopen.

10. Confabuleren

U kunt verhalen vertellen die niet met de waarheid overeen komen. Dit kan komen doordat u gaten in het geheugen opvult met eigen informatie. U ziet dit dan zelf als waarheid. Het is soms moeilijk herkenbaar en kan leiden tot misverstanden. Dit heet met een moeilijk woord ‘confabuleren’.

■ Hoe kunt u omgaan met CCS?

Wat kunt u doen om de communicatie zo goed mogelijk te laten verlopen? Hieronder volgen een aantal voorbeelden.

- laat de gesprekspartner weten wat u moeilijk vindt, zodat u samen het gesprek zo goed mogelijk kunt laten verlopen
- schrijf bij belangrijke gesprekken vooraf op waar u het over wilt hebben
- maak na afloop van een gesprek een aantekening waar u het over gehad hebt
- vraag bij belangrijke gesprekken of het goed is als u het gesprek opneemt
- zet TV en/of radio uit zodat u daardoor niet afgeleid wordt
- zoek in gezelschap een zo rustig mogelijke plek op
- spreek met uw gesprekspartner af dat hij of zij het laat weten als er iets in de communicatie misloopt en ook hoe hij of zij dit kan laten weten, zodat het voor u allebei oké is

■ Spontaan herstel

Bijna altijd is er na het ontstaan van de CCS eerst wat spontaan herstel. Zelden of nooit is dat herstel volledig. Toch kunt u met behandeling/begeleiding en hulp van de omgeving leren omgaan met de beperkingen en mogelijkheden van de CCS

■ Revalidatie

U start zo snel mogelijk met revalideren. Dit begint al in het ziekenhuis.

Afhankelijk van uw situatie gaat u na uw ontslag uit het ziekenhuis:

- (tijdelijk) naar een revalidatiecentrum of
- naar huis en gaat u overdag naar de poliklinische revalidatie

■ Logopedie

De logopedist gaat eerst onderzoeken wat wel en wat niet lukt in de communicatie. De logopedist beoordeelt ook wat de mogelijkheden zijn om gemakkelijker te communiceren. Het is hierbij belangrijk om informatie te hebben van uw communicatiemogelijkheden vóór de beroerte. De logopedist onderzoekt dit samen met u en uw omgeving.

De logopedisch stelt na het onderzoek een behandeling voor en bespreekt deze met u. In de behandeling staat het weer kunnen communiceren met uw omgeving centraal.

■ Tips voor uw gesprekspartners

Algemene adviezen

- zorg voor een rustige omgeving
- geef tijd voor het verwerken van informatie
- schrijf tref-/steekwoorden op
- spreek rustig en duidelijk en stel korte en gerichte vragen

Gerichte adviezen

1. Het verhaal kwijtraken

Geef aan wanneer de persoon met CCS afdwaalt. Herhaal het gespreksonderwerp en geef zo nodig een korte samenvatting.

2. Non-verbale communicatie

Wanneer de persoon met CCS uw gezichtsuitdrukking niet herkent, kunt u uw gevoel benoemen. Bijvoorbeeld: “Ik ben geschrokken.” Wanneer er minder oogcontact is, kunt u bewust oogcontact maken of iemand even aanraken om weer (oog)contact te krijgen.

3. Woordvindingsproblemen

Bij woordvindingsproblemen kunt u herhalen wat de persoon met CCS aan het vertellen was en zo helpen weer verder te vertellen. U kunt ook vragen of de persoon met CCS het woord kan omschrijven.

4. Begrijpen van en het gebruik van figuurlijke betekenissen

Gebruik geen dubbele boodschappen of betekenissen, onduidelijke grapjes en/of ironie. Gebruik zoveel mogelijk concrete taal. Controleer of de persoon met CCS u goed heeft begrepen.

5. Beurt nemen

Bij spreken voor de beurt kunt u samen een signaal afspreken waarmee u de persoon met CCS kunt onderbreken. Bij een afwachtende houding van de persoon met CCS kunt u een vraag stellen.

6. Dubbele taken

Vraag één ding tegelijk of help de persoon met CCS stap voor stap te handelen.

7. Omschakelen van onderwerp

Wanneer de persoon met CCS blijft hangen in een bepaald woord of onderwerp, kunt u het gesprek kort samenvatten en het volgende onderwerp benoemen. Hierbij geeft u de persoon met CCS de mogelijkheid het gesprek voort te zetten. Spring zelf niet van de hak op de tak. Geef duidelijk aan wanneer veranderd wordt van gespreksonderwerp.

8. Rekening houden met gesprekspartner

Als de persoon met CCS onvoldoende rekening houdt met uw voorkennis kunt u om verheldering vragen.

9. Het begrijpen van en gebruik van informatie passend in de context

Als de persoon met CCS moeite heeft met het leggen van verbanden, kunt u helpen door de dingen te benoemen. Bijvoorbeeld: “Ik heb mijn teen gestoten. Nu doet het pijn en loop ik moeilijker.”

10. Confabuleren

Wanneer de persoon met CCS confabuleert (verhalen vertelt die niet met de waarheid overeenkomen) kunt u helpen door de aandacht vooral te richten op de kloppende feiten.

■ Meer informatie

Meer informatie over CCS kunt u vinden op www.afasienet.com

■ Uw vragen

Met vragen en voor meer informatie kunt u op werkdagen contact opnemen met de afdeling logopedie van het ziekenhuis:

- locatie Alkmaar
088 - 085 5116 (bij geen gehoor 072 - 548 3030)
of mail naar logopediekliniek@nwz.nl
- locatie Den Helder
0223 - 69 6246 of mail naar logopedie-denhelder@nwz.nl

■ Notices

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Noordwest Ziekenhuisgroep

Postbus 501

1800 AM Alkmaar

www.nwz.nl

tel 072 - 548 4444

Colofon

Redactie logopedie
 communicatie

Druk Ricoh

Bestelnummer 326429

Op alle onderzoeken en behandelingen van Noordwest Ziekenhuisgroep zijn de algemene voorwaarden van Noordwest Ziekenhuisgroep van toepassing, zie www.nwz.nl